

Привремени ИЗВЈЕШТАЈ
24. аугуста - 14. септембра 2022.

16. септембар 2022.

I. САЖЕТАК

- 2. октобра одржаће се избори за државне, ентитетске и кантоналне нивое власти. Бирачи ће у шест различитих утрка изабрати извршне и законодавне власти. Избори се одржавају усред континуиране политичке блокаде и након неуспјелих преговора како би се постигао политички договор о измјени изборног законодавства и увођењу уставних промјена.
- Изборни правни оквир посљедњи пут је измијењен 27. јула на основу извршне одлуке високог представника. Измјене су, између осталог, дефинисале говор мржње, забраниле злоупотребу административних ресурса и повећале казне за прекршаје везаних за изборе. Већина преговарача ODIHR-а Изборне посматрачке мисије (ИПМ) сматрају промјене као побољшање. Међутим, многи су изразили жаљење што нису усвојене у парламенту због недостатка сагласности међу националним политичким заинтересованим странама и промјене су се десиле непосредно прије избора. Неколико претходних препорука ODIHR-а и даље је неријешено, укључујући рјешавање изборних спорова, формирање бирачких одбора (БО) и потребу за свеобухватном ревизијом правног оквира.
- Изборима управља тростепена структура изборних комисија, која се састоји од Централне изборне комисије (ЦИК), 143 општинске изборне комисије (ОИК) и око 5.500 бирачких одбора (БО). У складу са својим мандатом, ЦИК је усвојио обавезујуће прописе о различитим аспектима изборног процеса. Изборна администрација досад је испунила већину законских рокова. Међутим, ЦИК је обавијестио ODIHR ИПМ да је кашњење исплате средстава потребних за организирање избора смањило његову оперативну надлежност. Многе ОИК нису имале довољно именованих кандидата за чланство у бирачким одборима, те су, у складу са законом, именовале чланове бирачких одбора са својих резервних листа.
- ЦИК је 25. августа објавио да је регистровано 3.368.666 бирача. Са наведеним циљем рјешавања претходних јавних забринутости у погледу тачности Централног бирачког регистра, ЦИК је уложила континуиране напоре да се преминуле особе уклоне из регистра. ЦИК је, за ове изборе, увела електронску пријаву како би олакшала регистрацију бирача изван земље. Уопштено, преговарачи ODIHR ИПМ нису изразили забринутост у погледу тачности бирачког регистра.
- Упркос одлукама Европског суда за људска права и претходним препорукама ODIHR-а, правни оквир и даље поставља дискриминирајућа ограничења, етничке припадности и пребивалишта у погледу права да се кандидује за државног и ентитетског предсједника. У законском року, ЦИК је потврдила 90 странака, 38 коалиција и 17 независних кандидата као изборних кандидата. Око 42,1% од 7,258 кандидата регистрованих за свих шест изборних утрка су жене. Преговарачи ODIHR-а нису изразили забринутост због интегрисања поступка регистрације кандидата.
- Званична кампања је почела 2. септембра и активна је и на друштвеним платформама. Неки кандидати често користе националистичку реторику и реторику која изазива подјеле.

Кампања у електронским и штампаним медијима прије званичног почетка кампање је забрањена, а ЦИК је изрекла санкције у 22 случаја ране кампање, углавном везано за плаћене огласе на платформама друштвених мрежа. Недавне измјене Изборног закона су, између осталог, прошириле примјењивост прописа о кампањи на платформе друштвених мрежа. Иако су измјенама уведене и одредбе које забрањују злоупотребу административних ресурса, многи преговарачи ODHR ИПМ су изразили забринутост због континуиране злоупотребе и утицаја који би могли имати на равноправно учешће током кампање.

- Иако законодавство обавезује одговарајућа државна тијела да осигурају и промовишу равноправност полова на свим нивоима јавне управе, жене су и даље недовољно заступљене у политичком мандату. 20 и 26 % мјеста у државним и ентитетским парламентима су жене. Осим три кандидаткиње за предсједника државе и ентитета, жене нису представљене на већини скупова којима је присуствовала ODHR ИПМ. Пријављен је један случај насилничког понашања за вријеме кампање, физички напад на кандидаткињу.
- Кампање се могу финансирати из годишњег буџетског финансирања политичких странака, чланарина и донација, а законодавство утврђује лимите донација и расхода. ЦИК надгледа политичке странке и финансирање кампање. У јануару 2022. године објављени су прописи о обавезној употреби банковних рачуна додијелених за потребе кампање. Кандидати морају поднијети један финансијски извјештај прије регистрације, а други након избора, али ЦИК нема правни рок за ревизију извјештаја. Због недостатка особља у одјелу за ревизију, ЦИК очекује кашњења у прегледавању извјештаја. Већина преговарача ODHR ИПМ изразила је несигурност у учинковитост прописа о финансирању странака и кампање, наводећи правне недостатке и недостатак довољно одговарајућих санкција.
- Медијско окружење је фрагментирано и снажно подијелено на етничке и политичке линије. Неки преговарачи ODHR ИПМ изразили су забринутост због недавног броја случајева клевете покренуте против новинара, случајева сајбер напада усмјерених на истакнуте медијске куће и инцидента јавних вербалних пријетњи и напада политичара на новинаре. Тијело за надзор медија, Регулаторна агенција за комуникације, обавијестило је ODHR ИПМ да због недостатка средстава неће пратити медије током званичног периода предизборне кампање.
- Притужбе у вези избора се могу поднијети ОИК и ЦИК, а Суд Босне и Херцеговине је надлежан за све жалбе на одлуке ЦИК. Законодавство прописује брзе временске оквире за подношење и разматрање приговора и жалби. До сада је ЦИК добила око 500 приговора, углавном везано за регистрацију за гласање изван земље, пријевремено спровођење кампање и именовање чланова ОИК. Многи преговарачи ODHR ИПМ изразили су сумње у надлежност изборних комисија и Суда Босне и Херцеговине да благовремено и ефикасно рјешавају спорове у вези са изборима.

II. УВОД

Након позива за посматрање Општих избора који су упутиле власти у Босни и Херцеговини и у складу с његовим мандатом, ODHR је 23. августа организовао Изборну посматрачку мисију (ИПМ).¹ ИПМ коју предводи амбасадор Петер Тејлер, састоји се 13 чланова главног тима са сједиштем у Сарајеву и 24 дугорочна посматрача, који су 31. августа распоређени широм земље. Чланови мисије долазе из 28 држава чланица ОЕБС-а, а 54% чланова мисије су жене. ODHR је

¹ Погледати претходне [извјештаје о ODHR-а о Босни и Херцеговини](#).

од држава чланица затражио додатних 300 краткорочних посматрача за надгледање процедура провођења избора на дан избора.

III. ПОЗАДИНА И ПОЛИТИЧКИ КОНТЕКСТ

Босна и Херцеговина састоји се од два ентитета: Федерације Босне и Херцеговине (ФБиХ) и Републике Српске (РС). Поред ентитета, Дистрикт Брчко има посебан статус као јединица локалне самоуправе под директним државним суверенитетом. Сложена државна структура, те правни и административни оквир резултат су Општег мировног споразума (Дејтонски споразум) из 1995. године. Устав препознаје Бошњаке, Србе и Хрвате као три конститутивна народа. Грађани се такође могу изјаснити као Остали тиме што се идентификују као припадници неке друге групе или што изаберу да не желе бити припадници ниједне етничке групе.²

На државном нивоу извршну власт има трочлано предсједништво, које се састоји од једног Бошњака, једног Хрвата из Федерације Босне и Херцеговине и једног Србина из Републике Српске. Законодавну власт имају Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, састављена од Представничког дома (ПД) и Дома народа (ДН)³. У горњим државним домовима и два ентитетска парламента, већина представника конститутивних народа може блокирати усвајање закона и других парламентарних одлука ако су у питању њихови витални национални интереси⁴. У државном, те у два ентитетска парламента, двије трећине изабраних заступника који припадају било којем од три конститутивна народа могу оспорити усвајање закона и других парламентарних одлука ако се ради о њиховим битним националним интересима. Осим тога, високи представник, који предводи *ad hoc* међународно тијело успостављено Дејтонским споразумом за надгледање имплементације цивилних аспеката мировног споразума, има овлаштења да наметне закон, проводи законе и смијени јавне службенике који су према оцјени високог представника прекршили законске обавезе и Дејтонски споразум.⁵

Централна изборна комисија (ЦИК) је 4. маја 2022. године најавила да ће Општи избори за државне, ентитетске и кантоналне нивое власти бити одржани 2. октобра. Избори се одржавају усред сталне политичке блокаде⁶, гдје упркос годинама, власти доминантних политичких сила нису успјеле да постигну договор о деблокирању нефункционисања институција Федерације

² Државни закон о заштити права припадника националних мањина званично признаје 18 националних мањина. Већина их је веома малобројна. Према посљедњем попису становништва спореденом 2013, 96.539 лица (2,7% становништва) изјаснило се као Остали. Највећа национална мањина су Роми, са 12.583 припадника.

³ На ентитетском нивоу, предсједника ФБиХ и два потпредсједника индиректно бирају два дома Парламента ФБиХ: Представнички дом (ФБиХ ПД) и Дома народа (ФБиХ ДН). У Републици Српској предсједник и два потпредсједника бирају се непосредно, а законодавна овлаштења врши Народна скупштина (НС РС).

⁴ Надаље, сваки члан Предсједништва БиХ може се позвати на витални интерес ентитета из којег је изабран и одлуку може прослједити ентитетским парламетнима. Хрватски члан предсједништва БиХ Жељко Комшић је у мају 2022. године апеловао на Уставни суд Босне и Херцеговине (УС БиХ) да прогласи неуставни одредбе ентитетских устава, који искључиво дају могућност конститутивним народима да се изјашњавају унутар ДН-а ФБиХ и Вијећа народа РС о националним виталним интересима.

⁵ Повећане надлежности, или такозвана „бонска овлаштења“, нису примјењивана између 2014. и 2021. Од тада је високи представник донио шест одлука, посљедња је била у јулу 2022.

⁶ На примјер, Влада ФБиХ, на основу резултата избора из 2018, још увијек није формирана. Влада формирана у марту 2015. остаје на власти под техничким мандатом. Као одговор на то што је претходни високи представник Валентин Инцко у јулу 2021. наметнуо амандман на Кривични закон БиХ о јавном порицању или одобравању геноцида и ратних злочина, НС РС је ту одлуку квалификовала као „ништавну“ и одлучила да се уздрже од учешћа у процесу доношења одлука у институцијама на државном нивоу.

Босне и Херцеговине.⁷ Многи преговарачи ОДИHR ИПМ су се даље осврнули на општу атмосферу разочарања политичког естаблишмента, неефикасношћу јавне администрације⁸ и распрострањене корупције.⁹

Закон о једнакости полова из 2003, обавезује релевантна државна тијела да осигурају и промовишу равноправност полова на свим нивоима јавне управе и јавног живота. Међутим, жене су и даље недовољно заступљене у политичком мандату. Тренутно су 22% жена чланице Вијећа министара, 26% Представничког дома БиХ, 20% Дома народа БиХ, 27% Представничког дома ФБиХ, и 22 % Народне скупштине РС. Само 4% начелника општина су жене. Садашњи предсједник Републике Српске је жена.

IV. ПРАВНИ ОКВИР

Изборни правни оквир састоји се од Устава Босне и Херцеговине, предвиђеног Дејтонским споразумом, Изборног закона из 2001. године и Закона о финансирању политичких странака из 2012. Овај правни корпус допуњује се уредбама ЦИК. Осим тога, неколико ентитетских закона се примјењује на одређене аспекте изборног процеса.¹⁰

Тренутни уставни оквир и даље поставља дискриминирајућа правила о праву на кандидовање, базирана на етничкој основи као и боравишту (*погледати Регистрацију кандидата*). Европски суд за људска права (ЕCHR) сматра да ова ограничења нису у складу са Европском конвенцијом о људским правима.¹¹ Такође, пресуда Уставног суда Босне и Херцеговине (УС БиХ)

⁷ У ФБиХ највеће странке су Демократска фронта (ДФ), Хрватска демократска заједница (ХДЗ) БиХ, Народ и правда (НП), Наша странка (НС), Савез за бољу будућност Босне и Херцеговине (СББ), Странка за демократско дјеловање (СДА) и Социјалдемократска партија БиХ (СДП БиХ). ХДЗ БиХ и мање странке унутар кровне политичке организације Хрватског народног сабора традиционално циљају на хрватско бирачко тијело. СДА углавном привлачи бираче који се изјашњавају као Бошњаци. Може се примјетити да неке водеће странке у Федерацији Босне и Херцеговине имају више мултиетнички приступ. У Републици Српској највеће странке су Демократски народни савез (ДНС), Народни демократски покрет (НДП), Партија демократског прогреса (ПДП), Српска демократска странка (СДС), Савез независних социјалдемократа (СНСД) и Социјалистичка партија (СП). Сви они традиционално циљају на српско бирачко тијело.

⁸ Венецијанска комисија 2005. године [у Мишљењу о уставној ситуацији у Босни и Херцеговини и овлаштењима високог представника](#) о наводи да „уставне мјере у ФБиХ нису ни учинковите ни рационалне. Овлаштења се углавном расподјељују између превише нивоа и обично их врши јединица која је премала за учинковито обављање својих функција ". У ставу 2.3.1. [Акционог плана Вијећа Европе за Босну и Херцеговину 2022. - 2025.](#) наводи се да би „пружање јавних услуга могла учинковитије одговорити на стварне потребе и захтјеве становништва те би појачани отворени дијалог између грађана и тијела власти могао створити више повјерења у јавну управу".

⁹ У ставу 1.2. [извјештаја](#) Европске комисије из 2019. који је приложен Мишљењу о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у Европској унију потврђује се да је „корупција широко распрострањена и остаје питање забринутости". У [мишљењу](#) делегата Вијећа Европе за људска права из 2020. наводи се да је „реакција правосуђа на велике корупцијске афере слаба, јачајући на тај начин недостатак повјерења грађана у те институције и онемогућавање грађана да се навикну на друштво изграђено на темељу владавине права, правилног процеса и једнакости пред законом".

¹⁰ Устави Федерације Босне и Херцеговине (1994.) и Републике Српске (1992.), Закон ФБиХ о политичким странкама (1990.), Закон РС о политичким странкама (1996) и Брчко дистрикт (2012.), Закони о финансирању политичких странака РС (2008.) и Брчко Дистрикта (2004.). Неки су преговарачи ОДИHR-а примјетили правну несигурност и недостатак јасноће у погледу хијерархијског односа између државног закона и ентитетских устава.

¹¹ Видјети, међу осталим, пресуде ЕCHR [у Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине](#), [Зорнић против Босне и Херцеговине](#), [Пилав против Босне и Херцеговине](#) и [Шлака против Босне и Херцеговине](#).

из 2016.¹² у "случају Љубић", којом се налаже Парламенту ФБиХ да преиспита изборни систем, још увијек није спроведена. Осим тога, неколико ОДИНР препорука још увијек није ријешено, укључујући рјешавање изборних спорова и оснивање бирачких одбора као и потреба да се обави свеобухватна ревизија правног оквира.

На преговорима у јануару и марту 2022, надгледаним од стране међународних посредника, већина водећих политичких странака нису постигле политички договор о измјени изборног законодавства и увођења дуго очекиваних уставних промјена. Високи представник је 27. јула увео техничке измјене изборног закона. Измјене су дефинисале говор мржње, забрањена је злоупотреба административних ресурса за носиоце извршних мандата и изабране кандидате, додијелене су нове овласти ЦИК у погледу именована чланова ОИК, политичким странкама је забрањена трговина позицијама у БО и повећане су новчане казне за кршење изборних правила. Увођењу су претходили јавни протести, који су се неколико дана одвијали испред Канцеларије високог представника (ОНР).¹³

Већина политичких странака, преговарача са ОДИНР ИПМ сматра ове измјене као побољшање. Међутим, многи су сматрали да су измјене усвојене преблизу изборног дана што представља изазове за њихову потпуну примјену. Поред тога, неколико их је изразило своје незадовољство што су, због текућих политичких блокада, измјене уведене одлуком високог представника, а не усвојене у парламенту.¹⁴

Крајем августа 2022. године, ОНР је започео нови круг састанака с политичким странкама, ЦИК и осталим заинтересованим странама, о могућим измјенама у Уставу Федерације Босне и Херцеговине као и одредбама које се односе на Изборни закон. Наводи се да будући амандмани имају за циљ увођење мјера за окончање блокада у погледу формирања институција ФБиХ након избора, прије свега њеног Дома народа.

V. ИЗБОРНИ СИСТЕМ

Општи избори укључују шест утрка за директне изборе који се одржавају на три нивоа. На државном нивоу бирачи бирају чланове Предсједништва БиХ и посланике у Представничком дому БиХ (ПД БиХ). На ентитетском нивоу, бирачи регистровани у ФБиХ бирају посланике Представничког дома ФБиХ (ПД ФБиХ), док они регистровани у РС бирају предсједника и два потпредсједника РС, као и посланике Народне скупштине РС (НС РС). У ФБиХ ће се одржати избори и за десет кантоналних скупштина.¹⁵ Поред наведеног, одржаће се и четири непосредна

¹² УС БиХ је 2016. одлучио у предмету који је донио Божо Љубић (ХДЗ БиХ), да је уставна одредба ФБиХ, којом се десет кантона обавезује ставити најмање једног делегата у Парламент ФБиХ из сваког од три конститутивних народа, чак и ако има само припадника Бошњачког, Хрватског или Српског народа у кантону, није у складу с начелом једнакости свих конститутивних народа садржаних у Уставу на државном нивоу. Додјела мјеста у Парламенту ФБиХ након избора за 2018. уређена је одлуком ЦИК, али одлука је још увијек на снази за ове изборе.

¹³ Према медијским извјештајима, високи представник првобитно је предвидио провођење рјешења „случаја Љубић“ наметањем промјена које би лишиле Бошњаке, Хрвате и Србе заступања у Парламенту ФБиХ уколико их је мање од 3% у одговарајућем кантону.

¹⁴ ЦИК је изразио забринутост ОДИНР ИПМ да би измјене могле захтијевати да изборна управа преузме додатне одговорности без сразмјерног повећања административног капацитета, укључујући праћење и санкционирање говора мржње и злоупотребе државних ресурса.

¹⁵ Гласачи у Брчко дистрикту гласају или за кандидате из Федерације Босне и Херцеговине или Републике Српске, у зависности од њиховог држављанства..

избора за горње домове државног и оба ентитетска парламента, као и за предсједника и два подпредсједника ФБиХ.¹⁶ Сви мандати се додјељују на четири године.

Чланови Предсједништва Босне и Херцеговине бирају се простом већином, при чему бирачи у ФБиХ могу бирати једног кандидата између бошњачких или хрватских кандидата, а бирачи у Републици Српској бирају само међу српским кандидатима. Предсједништво РС је такође изабрано простом већином гласова.¹⁷ Већина чланова Представничког дома БиХ и Представничког дома ФБиХ, као и Народне скупштине РС, бирају се кроз повлаштени бирачки систем у вишечланим изборним јединицама (ВИЈ).¹⁸ За државне и ентитетске парламентарне утрке, компензацијски мандати се додјељују са затворене страначке листе, како би се осигурала пропорционална заступљеност странака или коалиција.¹⁹ Надаље, за Представнички дом ФБиХ и Народну скупштину, Изборни закон осигурава минималну заступљеност од четири мандата за сваки од три конститутивна народа.

Иако закон налаже да се ревидирање броја мандата у ВИЈ врши сваке четири године, већина државних и ФБиХ парламената то није учинила још од 2001, а Народна скупштина РС учинила је то само једном 2012. уочи избора 2014. Тако је за ове изборе значајно неједнака расподела регистрованих бирача у изборним јединицама, с 4 од 8 ВИЈ за Представнички дом БиХ, 6 од 12 ВИЈ за Представнички дом ФБиХ и за владу, и 3 од 9 ВИЈ за Народну скупштину РС, са више од 15% одступања од просјечног броја регистрованих бирача по мандату.²⁰

VI. ИЗБОРНА АДМИНИСТРАЦИЈА

Изборе спроводи тростепена структура изборних комисија, коју чине ЦИК, 143 општинске изборне комисије (ОИК) и око 5.500 бирачких одбора (БО).²¹ Према закону, ЦИК и ОИК морају одражавати састав својих изборних јединица, најмање 40% чланова сваке комисије из мање заступљеног пола. Законске измјене из јула 2022. године, наложиле су ЦИК да директно именује чланове ОИК уколико општинска вијећа већ то не учине у предвиђеном року и увеле су забрану лажног представљања политичких субјеката у бирачким одборима (БО).²²

¹⁶ Десет кантоналних скупштина бира делегате у Дом народа ФБиХ (ДН) који се састоји од 58 чланова, с Бошњацима, Хрватима, Србима и „осталим“, гдје сваки кантон бира делегате из редова сопственог конститутивног народа. Скупштина РС бира Вијеће народа. Посланике у Дому народа БиХ бирају Дома народа ФБиХ ФБиХ и НС РС. Предсједника и потпредсједнике Федерације Босне и Херцеговине, принципом већине гласова, бира Парламент и Представнички дом ФБиХ.

¹⁷ Кандидат који добије највише гласова изабран је за предсједника, а најбољи кандидати из два друга конститутивна народа изабрани су за потпредсједнике.

¹⁸ Представнички дом БиХ чине 42 члана: 21 се бира из 5 ВИЈ у ФБиХ и 9 од 3 ВИЈ у РС. Осим тога, седам и пет мандата додијељено је компензацијском саставу. Заступнички дом ФБиХ састављен је од 98 чланова, са 73 изабрана из 12 ВИЈ-а, а 25 за примање компензацијских мјеста. Скупштина РС-а састоји се од 83 члана, с 63 изабраног од 9 ММЦ-а, а 20 за примање компензацијских мјеста. Дистрикт Брчко укључен је у ВИЈ-ове из ФБиХ.

¹⁹ Мандати у ВИЈ-ма овима додјељују се политичким субјектима који имају најмање 3% од укупног броја валидних гласова у одговарајућим ВИЈ-ма, док се компензацијски мандати расподјељују међу странкама које примају 3% валидних гласова на ентитетском нивоу.

²⁰ У ставу 1.2.2.ив. [Кодекса добре праксе](#) о изборним питањима Венецијске комисије из 2022. године препоручује се да „допуштено одступање од правила не би требало бити више од 10%, а ни у ком случају не би требало бити веће од 15%, осим у посебним околностима“.

²¹ Двадесет и једна бирачка јединица ће бити постављена у амбасадама и конзулатима у иностранству за бираче који гласају изван земље.

²² Политички субјекат је странка, коалиција странака, независни кандидат или листа независних кандидата регистрованих за учешће на изборима. На претходним изборима постојале су бројне тврдње да су кандидати трговали позицијамана у бирачким одборима како би иамли контролу над активностима бирачких одбора.

Техничке припреме за изборе су у току. Изборна администрација је до данас испоштовала законске рокове, упркос кашњењу исплате новчаних средстава потребних за организовање избора.²³ ЦИК је обавијестио ОДИНР ИПМ да је кашњење у обезбјеђивању средстава довело до накнадних кашњења у вези са запошљавањем привременог особља и утицала на ионако недовољан оперативни капацитет ЦИК. Док је већина ОДИНР ИПМ преговарача примјетила повећану транспарентност у раду садашњег састава ЦИК, они су такође изразили ниво неповјерења у ниже нивое изборне администрације, нарочито у бирачке одборе, због наводне политичке припадности ових тијела. Многи преговарачи ОДИНР ИПМ изразили су забринутост у вези са техничким капацитетом изборне администрације да ефикасно примјени нове законске одредбе о забрани трговине позицијама у бирачким одборима између политичких партија.

ЦИК је стално, правно независно тијело са великим овлаштењем да надгледа законитост изборног процеса.²⁴ ЦИК се састоји од седам чланова, које именује Представнички дом БиХ на седмогодишњи мандат.²⁵ Два члана ЦИК су жене. На темељу жалбе, Суд БиХ је пресудио да је именовање најновијих чланова у 2020. години било у складу са законском регулативом.²⁶ ЦИК одржава редовне сједнице које су отворене за јавност и које се преносе уживо. За ове изборе, ЦИК је усвојио сет уредби за допуну Изборног закона.²⁷ До сада је већина одлука ЦИК, са изузетком оних које се односе на одлучивања по приговорима и жалбама, благовремено објављено на веб страници ЦИК (видјети *Приговори и жалбе*).

ОИК су стална тијела која на мандат од седам година именују општинска вијећа, са овлаштењем да надгледају изборне припреме у одговарајућој изборној јединици. Састоје се од три, пет или седам чланова, у зависности од величине општине. До сада су ОИК које су посјетили ОДИНР ИПМ биле оперативне. Према закону, ОИК именују бирачки одбори најкасније 30 дана прије дана избора, а на основу именовања кандидата. ОДИНР ИПМ је обавијештена да су до законског рока, политички субјекти у већини изборних јединица, поднијели недовољно именовања за бирачке одборе. У складу са уредбом ЦИК, упитне ОИК су именовале чланове бирачких одбора са својих резервних листа.²⁸

ЦИК је обучио чланове ОИК између 29. августа и 2. септембра. Већина ОИК очекују да ће започети обуку бирачких одбора око двије седмице прије дана избора. ЦИК је до данас спровела ограничене активности информисања и едукације бирача које се углавном састоје од порука у

²³ Закон прописује да се средства за организацију избора морају ставити на располагање ЦИК најкасније 15 дана након расписивања избора (19. маја). Након блокаде да се обезбједе потребна финансијска средства, цијели износ је наложен за ослобађање одлуком високог представника од 7. јуна.

²⁴ ЦИК има надлежности у распону од издавања прописа за спровођење изборног закона, вођење централног бирачког списка, регистрације политичких субјеката, координације рада ОИК и БО, до објављивања резултата избора.

²⁵ Према закону, састав ЦИК треба да укључи два Бошњака, два Хрвата, два Србина и једног из реда Осталих. Чланови ЦИК бирају председника међу собом, под условом да по један Бошњак, један Хрват, један Србин и један из реда Осталих имају мандат од 21 мјесеци. Чланове именује Комисија за избор и именовање, која се састоји од два члана из Високог правосудног и тужилачког вијећа, три члана Административне комисије Представничког дома БиХ, а два из ЦИК.

²⁶ Приговор су поднијели бивши чланови ЦИК и оспорили законитост именовања четири нова члана на темељу тога што Комисија за избор и именовање у марту 2022. није доставила листу кандидата у законском року и нови чланови су именовани директно од стране Представничког дома БиХ. Суд је приговор обдио 21. априла, а жалбу на ово рјешење 24. августа 2022.

²⁷ ЦИК је усвојио прописе, између осталог, о регистрацији бирача, регистрацији кандидата, надлежностима ОИК, именовању БО, процедури на дан избора и регулисању кампање у медијима.

²⁸ Већина ОИК навела је да је низак број именовања за чланство у БО због ниских примања и опшег недостатка интересовања присталица политичких странака да буду чланови БО.

аудио-визуелним медијима и друштвеним мрежама о модалитетима регистрације интерно расељених лица и бирача у иностранству.

VII. РЕГИСТРАЦИЈА БИРАЧА

Право гласа имају грађани који на дан избора имају 18 или више година, осим оних који су осуђени за тешка кривична дјела, укључујући ратне злочине, или су лишени пословне способности судском одлуком, као и на основу интелектуалног или психосоцијалног инвалидитета. Ово посљедње је у супротности са међународним стандардима.²⁹

Регистрација бирача је пасивна и континуирана за бираче у земљи. Изборни закон даје ЦИК свеукупну одговорност за одржавање, тачност и интегритет Централног бирачког списка (ЦБС) који је заснован на регистру становништва који води Агенција за идентификациона документа, регистре и размјену података. ЦИК је обавијестила ОДИНР ИПМ да је, како би отклонила раније забринутости јавности у вези са тачношћу бирачког списка, подузела константне напоре да уклони евиденцију преминулих особа из ЦИК.³⁰ Уопштено говорећи, ОДИНР ИПМ преговарачи нису изразили забринутост у погледу тачности бирачког списка.

У складу са уредбом ЦБС, ОИК су обавијестиле ОДИНР ИПМ да су бирачки спискови постављени на увид јавности између 3. јуна и 3. јула. Бирачи могу провјерити своје податке путем онлајн платформе или у општинским центрима за регистрацију бирача, и да захтијевају исправке. ЦИК је 25. августа, у складу са Изборним законом, објавила укупан број регистрованих бирача од 3.368.666.

Бирачи у иностранству могу гласати путем поште или лично у дипломатским представништвима. Регистрација за гласање ван земље мора се активно обављати за сваке изборе. За ове изборе, ЦИК је креирао онлајн платформу за регистрацију грађана који гласају у иностранству. ЦИК је 25. августа објавио број гласача ван земље, њих око 69.966.³¹ ЦИК је обавијестила ОДИНР ИПМ да је идентификовала више очигледних покушаја преваре регистровања и да ће ови случајеви бити прослијеђени тужилаштву. Интерно расељене особе могу се определијелити за гласање на бирачком мјесту њиховог тренутног пребивалишта, под условом да имају боравиште најмање шест мјесеци, или на посебним бирачким мјестима у одсуству за бирачку јединицу у којој су регистровани прије расељења. На захтјев, мобилно гласање биће доступно за оне који бораве у здравственим установама, затворима или за бираче, који су због старости, инвалидитета или болести везани за кућу.

VIII. РЕГИСТРАЦИЈА КАНДИДАТА

На изборима се могу кандидовати сви грађани са правом гласа, осим на изборима за предсједника државе и за предсједника или подпредсједника РС, за које остају на снази

²⁹ Видјети чланове 12. и 29. Конвенције УН о правима особа с инвалидитетом из 2006. (CRPD). Видјети такође став 9.4. Комуникације бр. 4/2011 Одбора за особе с инвалидитетом из 2013. којом се наводи да члан 29. не предвиђа никакво разумно ограничење нити допушта било какав изузетак за било коју групу особа с инвалидитетом.

³⁰ У августу 2022. ЦИК је процијенио да остало око 500 евидентираних преминулих гласача и да су као такви означени у Централном бирачком регистру. Изводи из матичне књиге умрлих су издати за ове случајеве, али још увијек нису уписане у матичну књигу.

³¹ Укључујући 63.264 гласача ван земље, који су одлучили гласати поштом, а 6.702 који су одлучили гласати лично у дипломатским представништвима. ЦИК је 4. августа донио одлуку да одбије 10.749 захтјева за регистрацију за гласање у иностранству због непотпуне или нетачне документације.

дискриминаторни услови за националну припадност и пребивалиште.³² Неке категорије државних функционера или државних службеника (укључујући припаднике полиције, оружаних снага или дипломатских органа) могу се кандидовати само ако поднесу оставку или привремено одступе са функције.³³

ЦИК потврђује политичке странке и независне кандидате за учешће на изборима као „политичке субјекте“. Захтјеви за кандидатуру укључују новчани депозит и потписе подршке бирача.³⁴ Бирач може потписати подршку само једној политичкој странци или независном кандидату у утрци. Према закону, ЦИК је у обавези да провјери аутентичност потписа подршке. Након уредбе ЦИК донесене 4. маја, ЦИК је извршио верификацију само 10 % узорака потписа предатих у прилог сваког кандидата.³⁵ До законског рока 4. јула, ЦИК је потврдио 90 странака, 38 коалиција и 17 независних кандидата, и одбио је потврду једне странке и једног независног кандидата који нису испунили услове за кандидатуру.

Кандидатске листе могу поднијети регистроване политичке странке, предизборне коалиције и независни кандидати, и морају имати најмање 40% кандидата оба пола.³⁶ По први пут, ЦИК је покренуо онлајн платформу која је само прихватила подношење захтјева кандидатских листа које испуњавају условне квоте и пласмана. ЦИК је регистровала укупно 7.258 кандидата за све изборе, а 42,13 % су жене.³⁷ Уопштено, преговарачи ОДИHR ИПМ нису изразили забринутост у вези са интегрисањем процеса регистрације кандидата.

IX. ИЗБОРНА КАМПАЊА

Званични период кампање у трајању од 30 дана започео је 2. септембра. Период предизборне тишине почиње 24 сата прије дана избора, а која се односи и на онлајн платформе. Одредбе Изборног закона које регулишу кампању, као што су оне које гарантују једнак приступ јавним

³² Само бирачи који су се изјаснили као Бошњаци, Хрвати или Срби имају право да се кандидују за предсједника државе и за предсједника и подпредсједнике РС, под условом да имају пребивалиште у одговарајућем ентитету. Они који су се изјаснили као Остали немају превао да се кандидују за државне и ентитетске предсједнике.

³³ Према закону, ЦИК има овлашћење да одјави политичке субјекте и појединачне кандидате који крше Изборни закон. 4. августа ЦИК је одјавио једног кандидата за Представнички дом ФБиХ који није дао оставку на јавну функцију по закону и према томе није у складу са кандидатуром за изборе.

³⁴ Кандидати морају предати 5.000 потписа подршке како би се кандидовали за државно Предсједништво и Представнички дом БиХ, а 3.000 потписа за предсједника Републике Српске, Представничког дома ФБиХ и НС РС. Изузев предсједничких избора, од прикупљања потписа изузета је странка или независни кандидат који већ има мандат у изабраном органу или органу на истом или вишем нивоу за који се кандидује. Странке су морале положити 25.000 КМ (око 12.826 ЕУР; 1 ЕУР је око 1.95 КМ) за предсједничке изборе у БиХ и изборе за Парламент у БиХ, те 18.000 КМ за изборе на ентитетском нивоу. Независни кандидати морали су положити половицу ових износа. Ови се депозити враћају политичким субјектима који добију најмање 3% гласова у парламентарној утрци или који побиједу на предсједничким или потпредсједничким изборима или добију једну трећину гласова.

³⁵ ЦИК је обавијестио ОДИHR ИПМ да је, након идентификовања неких случајева наизглед идентичних потписа, ЦИК је ангажовао стручњака за графологију како би припремио доказе које треба прослједити тужилаштву.

³⁶ Осим те квоте, изборни закон прописује одређене захтјеве у погледу постављања: најмање један кандидат мање заступљеног пола међу прва два кандидата, два међу првих пет кандидата, три од првих осам кандидата итд.

³⁷ Десет кандидата (укључујући двије жене) кандидује се за предсједника државе и 31 кандидат (укључујући двије жене) за предсједника РС. Укупно, 752 кандидата утркују се за 42 мандата у Представничком дому БиХ, 1.230 кандидата за 98 мандата у Представничком дому ФБиХ, и 1.429 кандидата за 83 мандата у НС РС.

мјестима и објектима за кандидате, примјењују се само на званични период кампање.³⁸ Плаћено јавно оглашавање и плаћена изборна кампања у електронским и штампаним медијима забрањене су у „изборном периоду“ до почетка званичног периода кампање. Недавним измјенама и допунама Изборног закона, уведена је дефиниција говора мржње и проширена примјенљивост прописа о кампањи на платформе друштвених мрежа.³⁹

Многи преговарачи ОДИНР ИПМ су утврдили да је један број кандидата започео кампању неколико седмица прије званичног почетка кампање. По њиховом мишљењу, ово представља да су могуће неправилности углавном нерјешиве, због непримјењивости релевантних законских одредби у том периоду.⁴⁰ ЦИК је изрекла санкције у 22 случаја пријевремене кампање. Већина случајева се односи на плаћене рекламе на платформама друштвених медија (видјети *Приговори и жалбе*). До сада, политичке странке и кандидати нису изразили забринутост ОДИНР ИПМ у погледу њихове способности да воде кампању без ограничења.⁴¹ Међутим, један инцидент насилничког понашања је пријављен у кампањи и то је био напад на кандидаткињу.⁴²

Током прве двије седмице кампање, кандидати су организовали скупове као и састанке од врата до врата, дијелили флајере и активно допирали до бирачког тијела путем друштвених мрежа. Већина кандидата најдоминантнијих политичких странака обраћају се првенствено свом традиционалном бирачком тијелу порукама које наглашавају заштиту и континуитет, често користећи националистичку реторику и реторику која изазива подјеле. Поруче кампање се углавном фокусирају на сигурност, привреду, вањску политику Босне и Херцеговине у вези са ЕУ и НАТО, запошљавањем и емиграцијом становништва. Кандидати и странке се у великој мјери ослањају на друштвене мреже како би промовисали своје поруке. У својим објавама на друштвеним мрежама током прве седмице кампање, политичке странке и кандидати на државном и ентитетском нивоу, које је пратила ОДИНР ИПМ, су се судржали од говора који би могао да подстакне насиље и мржњу.

Многи саговорници ОДИНР ИПМ изразили су забринутост због злоупотребе административних ресурса и резултирајућих неједнаких услова за све у кампањи. Док је већина представника политичких странака позитивно прихватила законске амандмане из јула 2022, којима се забрањује злоупотреба административних ресурса. Многи су били скептични у погледу примјене истих и њиховог утицаја, с обзиром на мали временски оквир примјене нових законских одредби, само за вријеме кампање. ОДИНР ИПМ је обавијештен о једном наводних случајева у којима су

³⁸ Изборни закон прави разлику између „периода кампање“ и „изборног периода“. Овај други почиње даном расписивања избора и завршава се даном потврђивања резултата избора.

³⁹ Од 2. септембра, ОДИНР ИПМ прати активности на друштвеним мрежама 14 политичких странака и 15 кандидата који се утркују на државном и ентитетском нивоу, као и 6 друштвено и политички утицајних особа.

⁴⁰ ОДИНР ИПМ је примила извјештаје о кампањама актуелних кандидата у виду посјета локалној заједници прије почетка званичне кампање, укључујући посјету предсједничког кандидата ПДП-а у Републици Српској, у Зворнику, 26. августа и форума СДА у Илијашу (Кантон Сарајево) 31. августа.

⁴¹ Организација догађаја у кампањи захтјева подношење захтјева за организацију истих, 24 сата унапријед, надлежним органима за спровођење закона.

⁴² Дана 7. септембра, Наташа Тодоровић, кандидаткиња за Скупштину Босанско-подрињског кантона Горажде, физички је нападнута. Полиција је против наводног нападача поднијела кривичну пријаву. На сједници 8. септембра, ЦИК је једногласно преузео по службеној дужности управне поступке за испитивање случајева.

службеници користили пројекте социјалне заштите, развоја и инфраструктуре у сврхе кампање прије званичног почетка периода кампање.⁴³

Осим двије кандидаткиње за хрватске и српске чланове Предсједништва БиХ и једне кандидаткиње за предсједницу РС, жене кандидати нису се појављивале истакнуто на већини скупова које су пратили посматрачи ОДИХР ИПМ. Неколико преговарача ОДИХР ИПМ је истакло да су главне препреке повећаном политичком учешћу жена дугогодишњи стереотипи везани за родне улоге у Босни и Херцеговини.⁴⁴

X. ФИНАНСИРАЊЕ КАМПАЊЕ

Финансирање кампање првенствено је регулисано Изборним законом, Законом о финансирању политичких партија, законима о политичким партијама Републике Српске и Брчко дистрикта, а допуњен је и прописима ЦИК. Политички субјекти имају право на годишње финансирање из државног, ентитетских, кантоналних и општинских буџета које се може користити за финансирање изборне кампање. Директно јавно финансирање изборних кампања обезбјеђује се само у Републици Српској и Брчко дистрикту. Кандидати такође могу финансирати своје политичке активности, укључујући кампање, из чланарина и донација физичких и правних лица, укључујући и готовинске уплате.⁴⁵ Органи јавне управе, јавне установе и предузећа, вјерске и јавно финансиране организације, анонимни извори, страна политичка и правна лица не смију да помажу политичким кандидатима. Према закону, за сваку изборну утрку, политички субјекат може потрошити 0,30 КМ по регистрованом бирачу.

ЦИК је овлаштена да надгледа финансирање политичких партија као и кампања. Кандидати на изборима морају поднијети један финансијски извјештај прије регистрације и други извјештај у року од 30 дана након објављивања коначних резултата избора.⁴⁶ У јануару 2022. године, ЦИК је допунила своју уредбу о процедурама извјештавања о финансирању кампања, уводећи ревидиране обрасце за извјештавање као и прописе о обавезном кориштењу намјенских банковних рачуна за трошкове кампање, а у складу са претходним препорукама ОДИХР-а.⁴⁷ Док према новим прописима не постоји законски рок за ЦИК да изврши ревизију ових извјештаја, у том случају ЦИК ће објавити извјештај о финансирању кампање на својој веб страници у року од 30 дана од дана пријема извјештаја. ЦИК је обавијестила ОДИХР ИПМ да њен одјел за

⁴³ У јуну 2022. године, Влада СНСД-а у Републици Српској усвојила је програм социјалних давања за младе, пензионере, борце и њихове породице, који ће се спроводити од јула до септембра. Слични програми који су реализовани непосредно прије избора забиљежени су у Федерацији Босне и Херцеговине, на примјер у Херцеговачко-неретванском кантону. Посматрачки извјештаји [Транспаренци Интернетшл](#) и организације цивилног друштва [Под Луном](#) идентификовали су значајно повећање јавне потрошње и бројне случајеве наводне злоупотребе административних ресурса у јулу и августу 2022. године, прије почетка периода званичне кампање.

⁴⁴ Комитет УН за елиминацију дискриминације жена (CEDAW), у својим [завршним запажањима](#) о Босни и Херцеговини за 2019. годину (став 29), поново је изразио забринутост због постојаности „дискриминаторних стереотипа који одражавају сексистичке и мизогинистичке ставове у друштву“. Позивајући се на „упорно појављивање родних стереотипа, мизогиног и сексистичког говора у јавном дискурсу“. Агенција за родну равноправност је почетком августа 2022. године објавила [препорукe](#) о одговорном говору које су нарочито усмјерене према политичарима.

⁴⁵ Појединац може донирати до 10.000 КМ, правно лице до 50.000 КМ, а члан странке до 15.000 КМ годишње.

⁴⁶ Предизборни финансијски извјештај је предуслов за регистрацију политичких субјеката и обухвата приходе и расходе у посљедња три мјесеца. Постизборни извјештај обухвата приходе (све новчане и неновчане донације преко 100 КМ) и расходе од дана регистрације до дана објављивања изборних резултата. Неподошње постизборног извјештаја доводи до престанка мандата

⁴⁷ На општим изборима 2018. године, кориштење ненамјенских банковних рачуна било је потребно само током процеса регистрације кандидата за пренос законски захтјеваног финансијског депозита.

ревизију нема довољно запосленог особља, што би могло довести до продужења временског оквира потребног за обраду и ревизију извјештаја ових избора.⁴⁸

ЦИК има овлаштења да изриче санкције за прекршаје било по службеној дужности или на основу приговора. ЦИК је дужна да сваку сумњу о кршењу закона пријави органима за спровођење закона.⁴⁹ Неки преговарачи ОДИНР ИПМ, укључујући и политичке странке, сматрају да казне за финансијске прекршаје нису довољно одвраћајуће. Већина преговарача ОДИНР ИПМ је изразило слабо повјерење у ефикасност прописа о финансирању странака и кампање, а неки су навели и законске недостатке који би се могли искорисити како би се избјегли захтјеви за транспарентност и одговорност.

XI. МЕДИЈИ

Медијско окружење је фрагментирано и снажно подијељено по етничким и политичким линијама. Већина преговарача ОДИНР ИПМ напоменула је да недовољно развијено тржиште оглашавања онемогућава финансијску одрживост већине медијских кућа, остављајући их тако рањивим на политички утицај. Неки ОДИНР ИПМ преговарачи су изразили забринутост због бројних случајева клевете покренутих против новинара,⁵⁰ сајбер напада усмјерених на инфраструктуру истакнутих медијских кућа⁵¹ као и инциденти јавног застрашивања и напада политичара на новинаре⁵², а у већини случајева путем интернет платформи. Те праксе су, током протеклих година, осуђиване и од стране представника ОЕБС-а за слободу медија (RFoM).⁵³

Јавне сервисе пружају двије јавне телевизијске куће на ентитетском нивоу и Радио и телевизија Босне и Херцеговине (БХРТ) на државном нивоу. За ове изборе, БХРТ не приказује прилоге о изборним кандидатима.⁵⁴ Дан прије службеног почетка кампање, државна компанија БХ-Телеком искључила је из своје мреже канала приватну телевизијску кућу N1. Иако је БХ-

⁴⁸ Према закону, ЦИК може да одјави кандидате због подношења лажних података у финансијским извјештајима. Одјел за ревизију ЦИК обавијестио је ОДИНР ИПМ да нема довољно средстава да у потпуности провијери истинитост преизборних финансијских извјештаја прије дана избора.

⁴⁹ Од јануара 2022, Одјел за ревизију ЦИК је тужилаштву проследило информације о сумњама да је 18 политичких партија извршило прекршаје.

⁵⁰ У 2020. години, регистар Линије за помоћ новинарима у БиХ [пријавио је](#) 289 активних случајева клевете. Према [студији](#) [safejournalists.net](#), око 80 одсто таквих тужби поднијели су политички званичници и директори јавних институција

⁵¹ Мисија ОЕБС-а у Босни и Херцеговини [осудила је](#) да су 21. јула 2022. године на мети хакерских напада били Фејсбук страница бука.com, истакнутог сајата у Републици Српској, и [2. септембра](#) Фејсбук страница главног листа Дневни Аваз. Према [писањима](#) медија, сајбер напади на емитер Херцег Босна, 1. и 2. септембра довели су до уништења њихове архиве.

⁵² Наиме, медијско удружење БХ Новинари [је идентификовало](#) 26 случајева напада, пријетњи и притисака на новинаре као и медије у Босни и Херцеговини у 2021. години. Извјештај Европске комисије о [Босни и Херцеговини 2021. година](#), став 2.2.1, напомиње да „високопозиционирани политичари прибојевају јавним нападима и омаловажавајућим изјавама на рачун новинара, аналитичара и запослених у медијима, а посебно жена. Власти и даље умањују значај овог питања, а јавне институције не прикупљају податке о пријетњама и нападима на новинаре и запослене у медијима”. [Репортери без граница](#) наводе да су „новинари најчешће изложени вербалним пријетњама и нападима, као и повременим физичким нападима. Новинари се углавном не осјећају довољно заштићено док раде свој посао и не вјерују у заштиту полиције“.

⁵³ Погледати заједничке изјаве ОЕБС RFoM и шефа Мисије ОЕБС-а у Босни и Херцеговини од [24. септембра 2021.](#) и од [27. маја 2021.](#) године. Видјети и објаве ОЕБС RFoM од [24. фебруара 2020.](#), [27. фебруар 2020.](#), [22. април 2020.](#), [29. мај 2020.](#), [8. јун 2020.](#), [18. јун 2020.](#), [25. септембар](#) и [13. маја 2022.](#)

⁵⁴ Многи преговарачи ОДИНР ИПМ сматрају да су значајни финансијски дугови БХРТ, акумулирани годинама, дијелом због неефикасног система финансирања, значајно ограничили његове оперативне капацитете.

Телеком, као оправдање те одлуке ОДИНР ИПМ-у наводио привредне разлоге, N1 и неке политичке странке опозиције сматрају да је искључење политички пристрасно.⁵⁵

Медијско праћење предизборне кампање регулисано је Изборним законом и допуњено прописима ЦИК, обновљеним у мају 2022. Медији за емитовање морају поштовати принципе једнакости, праведности и непристраниности, посебно у програмима информисања. Јавни медији морају осигурати свим кандидатима три минуте бесплатног емитовања на равноправној основи. За ове изборе, слободно вријеме је додијелено ван ударног термина. Кандидати такође могу купити највише 30 минута плаћених термина емитовања код јавних емитера, а код приватних највише 60 минута седмично. Јавне и приватне телевизијске куће организовале су бројне дебате парламентарних и предсједничких кандидата.

Регулаторна агенција за комуникације (РАК), која надзире телевизијске куће, има надлежност за рјешавање приговора који се односе на изборе и намеће санкције медијима за учињене прекршаје. РАК је до сада примио 6 приговора везаних углавном за рану кампању у медијима. РАК је обавијестио ОДИНР ИПМ да због недостатка средстава неће пратити медије током раздобља кампање, упркос претходним препорукама ОДИНР-а. Вијеће за медије Босне и Херцеговине, саморегулаторно тијело које издаје необавезујуће одлуке у вези са приговорима везаним за штампану и интернетску покривеност медија у кампањи, обавијестило је ОДИНР ИПМ да до данас нису примљене никакве информације о кршењима.

На дан 2. Септембра 2022, ОДИНР ИПМ је започела са квалитативним и квантитативним праћењем седам ТВ канала, три штампана медија и три онлајн медија.⁵⁶

ХШ. ПРИГОВОРИ И ЖАЛБЕ

Бирачи или политички субјекти који сматрају да су њихова права повријеђена могу поднијети приговоре изборним комисијама. Већина приговора у вези са кршењем кампање може се поднијети ОИК. Повреде изборних права, приговори на организацију избора, регистрацију политичких субјеката, пријевремену кампању и говор мржње, између осталог, разматра ЦИК. Жалбе на одлуке ОИК могу се поднијети ЦИК. Жалбе на одлуке ЦИК ријешава Апелационо одјељење Суда Босне и Херцеговине као крајња инстанца.⁵⁷ Законом је прописано благовремено подношење и разматрање приговора и жалби.⁵⁸ Осим тога, изборне комисије могу поступити у евентуалним неправилностима по службеној дужности, по пријему пријаве било којег физичког или правног лица.

ЦИК је обавијестила ОДИНР ИПМ да је до данас примила 500 приговора. Од тога, 403 се односе на гласање ван земље, око 60 на пријевремену кампању, око 30 на оспоравање именована чланова ОИК и 3 на регистрацију политичких субјеката. Суд је размотрио око 350 жалби на

⁵⁵ Видјети [саопштење](#) Социјалдемократске странке (СДП БиХ) од 29. августа у којем се осуђује „ућуткивање независних медија прије кампање“. БХ-Телеком је објаснио ОДИНР ИПМ да не сматра да је тражена накнада за укључивање N1 у своју мрежу комерцијално исплатива и понуили су N1 да емитују њихов програм бесплатно.

⁵⁶ ТВ канали се прате од 18.00 до 00.00. Узорак обухвата три јавна телевизијска канала: БХТ-1, Федерална и РТРС, те четири приватне телевизије БН, Хауат, N1 и Нова. ИПМ прати дневне новине Ослобођење, Дневни аваз и Независне, те веб странице *клих.ба*, *мондо.рс* и *бљесак.инфо*.

⁵⁷ Уставни суд Босне и Херцеговине рјешава предмете којима се крше основна права појединца када су исцрпљени сви други правни лијекови.

⁵⁸ Жалбе се подносе ОИК и ЦИК у року од 24 сата након наводног кршења и рјешавају у року од 48 сати од стране изборне комисије и 3 дана од стране Суда. Жалбе се морају поднијети у року од 48 сати ЦИК или Суду након одлуке ОИК, или ЦИК. ЦИК има 48 сати, док Суд има 3 дана да донесе одлуку.

одлуке ЦИК по приговорима и већину њих усвојио.⁵⁹ Поред тога, поступајући по службеној дужности а на основу сазнања о неправилностима, ЦИК је размотрила око 32 случаја везана за пријевремену кампању и у 14 случајева изрекла новчане казне .

Изборне комисије одлучују о приговорима на јавним сједницама. Суд Босне и Херцеговине је обавијестио ОДИНР ИПМ да, у складу са законом, не одржава јавне расправе о предметима везаним за изборе. Упркос претходним препорукама, већина одлука о приговорима и жалбама које доносе ОИК, ЦИК и Суд нису јавне. Многи преговарачи ОДИНР ИПМ су изразили сумње у надлежности изборних комисија и Суда БиХ да ефикасно и благовремено рјешавају спорове везане за изборе.⁶⁰ Међутим, неки су изразили забринутост да подјела надлежности ЦИК и ОИК није довољно јасна, нарочито у погледу новостечених одговорности изборне администрације.⁶¹

XIV. ГРАЂАНИ И МЕЂУНАРОДНИ ПОСМАТРАЧИ

Изборни закон предвиђа праћење свих фаза изборног процеса на свим нивоима изборне администрације од стране посматрача које су именовале организације цивилног друштва, политички субјекти и међународне организације. На сам дан избора, број посматрача грађана и посматрача кандидата ограничен је на једног по организацији у свакој Изборној јединици. У јулу 2022, ЦИК је покренуо нову онлајн платформу за регистрацију грађана посматрача. Организација цивилног друштва „Под Лупом“ спроводи дугорочно посматрање избора и планира распоредити око 2.400 краткорочних посматрача на дан избора.

XV. АКТИВНОСТИ ПОСМАТРАЧКЕ МИСИЈЕ ОДИНР

ОДИНР ИПМ је службено отворена у Сарајеву 24. августа. ОДИНР ИПМ је успоставио редовне контакте с ЦИК, Министарством вањских послова и другим високим државним функционерима, кандидатима и другим представницима политичких странака и покрета, медијима, цивилним друштвом и представницима дипломатског кора и међународне заједнице.

Парламентарна скупштина ОЕБС-а (ПС ОЕБС), Парламентарна скупштина Вијећа Европе (ПС ВЕ), Европски парламент и Парламентарна скупштина НАТО-а најавиле су да намјеравају распоредити посматрачке делегације ради посматрања гласачких активности на дан избора. Паскал Ализард (Француска) је именован за посебног координатора, а Ирене Караламбидес (Кипар) именована је за Предсједницу делегације ОЕБС-а за Парламентарну скупштину.

Енглеска верзија овог извјештаја је једини званични документ. Незванични преводи су доступни на босанском, хрватском и српском језику.

⁵⁹ Суд је обавијестио ОДИНР ИПМ да је поништио одлуке ЦИК у седам случајева. Од 403 жалбе у вези са гласањем ван земље које су поднијете ЦИК, 273 жалбе су уложене суду. Све су биле одбијене.

⁶⁰ Мишљење [Европске комисије из 2019](#), о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у ЕУ, у ставу 1.1.1, указује на изазове с независношћу правосудних институција у Босни и Херцеговини и наводи да „независнот правосуђа није довољно загарантована да штити од свих облика политизације и притисака“.

⁶¹ ЦИК је обавијестила ОДИНР ИПМ да није јасно да ли су ЦИК или ОИК овлаштени да рјешавају жалбе у вези са злоупотребом административних ресурса.